

YAPON TILI TARIXI HAMDA KANJILARNING KELIB CHIQUISHIDAGI O'XSHATISHLAR

O`zbekiston Davlat Jahon tillari universiteti
Sharq filologiyasi fakulteti, FYAP 2410-guruh talabasi

Xolboyeva Farangiz Ibrohim qizi

khfarangiz95@gmail.com +998910212806

Annotatsiya: Ushbu maqolada yapon tili tarixi va uning hozirga qadar rivojlanish bosqichlari haqida ma'lumot berilib, undagi asosiy ro`l o`ynaydigan va suhbatda , kundalik hayotda ko`p ishlatiladigan kanji(iyeroglif) larning kelib chiqishi asli o`xshatishlardan ekanligi va 月(がづ) oy kanjisi namuna sifatida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Hiragana, katakana, pinyin, yapon tili, xitoy modeli.

Yapon tili - Yaponiyada keng tarqalgan va yagona rasmiy tili hisoblanadi . Ushbu tilda so`zlashuvchilar dunyo bo`yicha taxminan 126-128 millionni tashkil qiladi. Yapon tili boshqa tillardan o`ziga xos noyob xususiyatlari bilan farq qiladi. Bundan tashqari tilning asosiy xususiyati shundan iboratki, u yapon xalqining nazokatli va an'anaviy madaniyatiga moslashgan.

Yapon tilining yozuvi - 3 xil yozuv tizimi orqali ifodalaniladi va ular: hiragana, katakana va kanji(iyeroglif). Hiragana va katakana fonetik yozuv hisoblanib, yapon tilining o`ziga xosligini oshirib, undagi nutqning yanada boy va xilma-xil bo'lishiga imkon yaratadi. Kanji esa xitoycha belgilardan olingan. Grammatikasi ham o`ziga xos , ya'ni jumla tuzilishi subjekt - ob'ekt - fe'l tartibiga amal qiladi.¹

¹ Tsujimura, Natsuko "Yapon tilshunosligiga kirish" (1996)

Hiragana - Hiragana alifbosi dastlabki yapon yozuvlaridan biri hisoblanadi va rivojlanishining boshlanishi VIII asrga to'g'ri keladi.. Hiragana xitoy kanjidan kelib chiqqan bo'lishiga qaramay yapon tilining o'zining talaffuzi va grammatik qoidalariga moslashtirilgan. Hiragana alifbosi yapon tilining asosiy grammatik elementlarini, shuningdek, so'zlarning talaffuzini ifodalash uchun keng qo'llaniladi. ²

Katakana - Katakana alifbosi ham VIII- IX-asrlarda shakllandi. U Xitoy yozuviga asoslangan, biroq uning maqsadi asosan xorijiy so'zlar va terminlarni ifodalashdir. Katakana, shuningdek, onomatopeik so'zlarni va shaxs nomlarini yozishda ham qo'llaniladi.³

Kanji (yaponcha 漢字, Kanji) yapon yozuviga asoslangan va o'girilgan Xitoycha logografik elementlar ya'ni ideogrammaning bir turi hisoblanadi. Kanji atamasi yapon tilida tom ma'noda „Kan belgilari“ degan ma'noni anglatadi. U yapon tilida an'anaviy xitoy tilidagi kabi bir xil belgilar yordamida yozilgan va ikkalasi ham xitoy tilida hanzi (an'anaviy xitoycha: 漢字; soddalashtirilgan xitoycha: 汉字; pinyin: hànzi; lit. „Kan belgilar“) deb nomlanuvchi belgilar yozish tizimiga ishora qiladi. . Yaponiyada xitoy belgilaridan sezilarli darajada foydalanish birinchi marta miloddan avvalgi V asrda qo'llanila boshlandi va shundan beri yapon madaniyati, tili, adabiyoti, tarixi va yozuvlarini shakllantirishga katta ta'sir ko'rsatdi Kanji zamonaviy yapon yozuv tizimida ikkita yapon alifbosi hiragana va katakana bilan birga ishlatiladi va turli ma'noli ko'plab so'zlarni yaratishda xizmat qiladi. Belgilar yaponcha talaffuzga ega; ko'pchiligida ikkita, bittasi xitoycha tovushga asoslangan. Yapon nomlarida va umumiy muloqotda ishlatiladigan 3000 ga yaqin kanji mavjud va ko'pchiligining paydo bo'lishiga tegishli o'xshatishlar mavjud. ⁴

² Tsujimura, Natsuko (1999) Yapon tilshunosliga bo'yicha qo'llanma

³ Takashi Tokeida "Yapon tili tarixi"

⁴ James.W.Heisig.(1987) "Kanjinii eslash"

Masalan, OY kanjisi

Oy がつ (gatsu), つき (tsuki) "月"⁸

Ushbu kanji oying kraterlari bilan bo`lgan tasviridan kelib chiqqan va nafaqat fazoviy jism- oyni balki, vaqt birligi oy ni ham belgilab keladi.

Xulosa qilib aytganda, yapon tilining rivojlanishi mifozauriy (afsonaviy, madaniy) tarix bilan bog'liq bo'lib, u Xitoydan olingan ta'sir sabab kanji (iyeroglif)lar yapon tiliga kirib keladi. Kanjilarning kelib chiqishidagi o`xshatishlar ularni suhbatda, yozuvda foydalanishning osonlashuvini keltirib chiqaradi. Bundan tashqari yapon tilini yangi o`rganuvchilarning unga bo`lgan qiziqishini oshirib, o`rganish jarayonini bir muncha yengillashtirib beradi va yapon tilining global muloqotda o`z o`rnini mustahkamlashiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Heisig, J. W. (1987). Remembering the Kanji. Honolulu: University of Hawaii Press.
2. Takashi, T. (n.d.). History of the Japanese Language. [Publisher's information missing].
3. Tsujimura, N. (1996). An Introduction to Japanese Linguistics. Oxford: Blackwell Publishing.
4. Tsujimura, N. (1999). A Handbook of Japanese Linguistics. Oxford: Blackwell Publishing.
5. Tofugu. (n.d.). Learn Japanese. Retrieved from <https://www.tofugu.com/learn-japanese/>
6. Japanese Language. (n.d.). Retrieved from <https://www.japaneselanguage.com>
7. Japanese Language School. (n.d.). Retrieved from <https://www.japaneselanguageschool.com>